

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У забезпеченні економічної безпеки країни важливим є економічна безпека окремих суб'єктів господарювання. У праці [1] економічну безпеку визначено як стан національної економіки, який характеризується здатністю забезпечення останньої усіма необхідними ресурсами та їх ефективне використання, здатністю ефективної реалізації необхідних функцій на усіх рівнях, здатністю протидіяти внутрішнім та зовнішнім загрозам (у т.ч. з урахуванням системи превентивних заходів з недопущення загроз). Такий стратегічний підхід (система здатностей) забезпечить стійкість, сталий розвиток, високу конкурентоспроможність національної економіки на внутрішньому й зовнішніх ринках, що сприятиме зростанню добробуту населення.

Основою економічної безпеки окремих суб'єктів господарювання, забезпечення їх економічної стійкості та фінансової спроможності є ефективне стратегічне управління, формування та реалізація конкурентної стратегії.

Розрізняють різні підходи до класифікації стратегій. Зокрема, можемо виділити такі чотири основні типи стратегій конкурентної боротьби, кожен із яких орієнтований на різні умови економічного середовища і різні наявні ресурси:

– віолентна (силова) стратегія, яка характерна для підприємств масового, стандартизованого виробництва товарів. Масове виробництво у порівнянні з одиничним/індивідуальним та навіть серійним є менш витратним, що є конкурентною перевагою цих підприємств. Крім того, віоленти використовують масштабні наукові дослідження, розвинуту збутову мережу та крупні рекламні кампаніями. Віоленти намагаються домінувати на широкому ринку, витісняючи з нього конкурентів за рахунок середнього рівня якості й доступності виробів;

– патієнтна (нішова) стратегія є типовою для підприємств, які здійснюють вузьку спеціалізацію. Вона передбачає виготовлення продукції для певного вузького кола споживачів. Ринкова сила підприємств – патієнтів полягає в тому, що їх товари стають незамінними для відповідної групи клієнтів. Суть нішової стратегії полягає не тільки в спеціалізації, а й у зосередженні зусиль на випуску продукції, яка користується обмеженим попитом. В реалізації нішової стратегії перевагу мають малі й середні підприємства, які є гнучкими в реалізації вузькоспеціалізованих запитів споживачів;

– комутантна (приспосовницька) стратегія переважає у функціонуванні підприємств у рамках місцевих (локальних) ринків, у невеликих масштабах. Підприємствами – комутантами є малі підприємства, які мобільні в питаннях задоволення невеликих за обсягом (а іноді короткочасних) потреб конкретних клієнтів. Вони готові використовувати кожен можливість для бізнесу, в той час, коли великі підприємства дотримуються свого виробничого профілю. Підвищена гнучкість стає джерелом сили комутантів у конкурентній боротьбі. Підприємства – комутанти є ефективними завдяки індивідуалізованому підходу до клієнта;

– експлерентна (піонерська) стратегія пов'язана зі створенням нових або радикальним перетворенням старих сегментів ринку. Це не просто вдосконалення товарів і послуг, а ризикований пошук та реалізація революційних рішень. Головним чинником досягнення високих фінансово-економічних результатів підприємств – експлерентів є випередження відносно інших підприємств у впровадженні принципових нововведень. Підприємства – експлеренти намагаються створити новий ринок і одержати вигоди з одноосібної присутності на ньому. Проте, як свідчать практика, лише до 15 % із нових компаній – експлерентів, стартап – проєктів є успішними. До моменту, поки вдається досягти ефективності, позитивних результатів діяльності, таке підприємство більше схоже на групу ентузіастів нового напрямку, ніж на комерційне підприємство. А після того, як експлерент успішно реалізував новаторську стратегію, він переходить до іншого типу стратегії або й започатковує новий стартап – проєкт.

Стратегія підприємства є продуктом / планом дій раціонально прийнятих рішень, у результаті яких ресурси протиставляються можливостям, існуючим умовам конкуренції. Важливе значення у визначенні / формуванні стратегії підприємства має зовнішнє оточення, чинники якого необхідно враховувати. Отже, стратегія як узагальнена модель дій підприємства обумовлює досягнення підприємством стійких конкурентних переваг та визначає рівень його економічної безпеки.

В цілому важливо зазначити, що лише прагматичні підходи до регулювання національної економіки, ефективна стратегія соціально-економічного розвитку держави сприятиме економічному зростанню, обумовить можливості вирішення соціальних проблем та забезпечення економічної безпеки.

Література

1. Диха М. В. Економічна безпека країни: сутність та складові // Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти : [монографія; під ред. О. В. Покатаєвої, М. В. Болдуєва, Г. Ю. Кучерової]. – Запоріжжя : КПУ, 2017. – С. 284–298.

2. Диха М. В. Прогнозування соціально-економічного розвитку України / М. В. Диха // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 4, Т. 3. – С. 186–191.
3. Диха М. В. Стратегічне регулювання соціально-економічної сфери: проблеми, цілі, пріоритети / М. В. Диха // Фінанси України. – 2012. – № 7. – С. 47–58.
4. Dykha M. V. Elimination of the influence of investment, financial and operational risks on the organisation economic security / Mariia V. Dykha, Larysa Liubokhynets, Nataliia P. Tanasienko, Serhiy Moroz, Olga Poplavska // Journal of Security and Sustainability Issues – 2019. – Volume 9(1). – P. 13–26. Retrieved from: [http://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.1\(2\)](http://doi.org/10.9770/jssi.2019.9.1(2))
5. Dykha Mariia V. Economic mechanism toolkit for state regulation of socioeconomic processes / Mariia V. Dykha // Actual Problems of Economics. – 2016. – № 5 (179). – P. 20–29.

О. С. ЕРЕМЯН

ГНУ «Научно-исследовательский экономический институт
Министерства экономики Республики Беларусь»

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ИНДИКАТОРОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ИХ ПОРОГОВЫХ ЗНАЧЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ПОСТАРЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ БЕЛАРУСИ

Экономическая безопасность представляет собой основу для обеспечения национальной безопасности страны в целом и ее устойчивого социально-экономического развития, одним из компонентов которой является демографическая безопасность.

Среди стран ЕАЭС только в Беларуси в законодательстве есть понятие «демографическая безопасность». В стране действует Закон от 4 января 2002 г. №80-З «О демографической безопасности Республики Беларусь» (в ред. Закона Республики Беларусь от 31.12.2009 №114-3), в соответствии с которым под демографической безопасностью понимается «состояние защищенности социально-экономического развития государства и общества от демографических угроз, при котором обеспечивается развитие Республики Беларусь в соответствии с ее национальными демографическими интересами». Также представлены демографические угрозы, среди которых старение населения. Данный процесс определяется следующими показателями: коэффициент старения населения, суммарный коэффициент рождаемости, коэффициент смертности населения трудоспособного возраста, в том числе коэффициент смертности мужчин и женщин трудоспособного возраста, ожидаемая продолжительность предстоящей жизни.

Одним из предлагаемых показателей экономической безопасности является обеспечение расходов на здравоохранение, позволяющих обеспечить оптимальный уровень доступности услуг здравоохранения, недопущение распространения инфекционных заболеваний, снижение показателей неинфекционной заболеваемости и возможности развития системы. В настоящее время данный показатель не используется в государственных программах и ЦУР. Начиная с 2000 г. в большинстве стран мира наблюдается рост расходов на здравоохранение, который выражается в их увеличении на 1 % каждое десятилетие. В настоящее время в европейских странах эти затраты составляют 7–9 % ВВП, а в США – около 17 %. К основным факторам их увеличения относятся демографические изменения, а именно увеличение доли населения старших возрастов и, как следствие, рост объема потребления медицинских услуг, внедрение новых более дорогих медицинских технологий и медикаментов и т.д. По стандартам ВОЗ на здравоохранение необходимо выделять не менее 6 % ВВП общих расходов, а по стандартам ОЭСР – не менее 7 % ВВП. По мнению российских специалистов, создать современную систему оказания доступной и качественной медицинской помощи можно только при увеличении финансирования здравоохранения до 8–10 % ВВП. В качестве верхней границы расходов при этом рассматривается величина, равная 12 % ВВП, поскольку дальнейшее увеличение суммы средств, вкладываемых в здравоохранение, вообще не дает конкретных результатов по качественным показателям уровня здоровья нации. При этом в разных странах структура источников расходов на здравоохранение отличается. В Республике Беларусь доля государственного сектора в финансировании здравоохранения в последнее десятилетие снижается (с 77,9 % в 2012 г. до 71 % в 2017 г.¹). Поэтому предлагаемое пороговое значение экономической безопасности должно быть определено исходя из необходимости обеспечения показателя финансирования здравоохранения на уровне минимально рекомендованного ОЭСР (7 %) и сохранении доли государственных расходов 70 % ($7 \cdot 0,7 = 4,9$ %).

Отрицательное влияние на экономику оказывают ВИЧ-инфекция и туберкулез. Указанные инфекционные заболевания являются одними из самых распространенных инфекционных заболеваний в мире.

В Беларуси в 2019 г. по сравнению с 2010 г. количество пациентов с впервые в жизни установленным диагнозом туберкулеза органов дыхания сократилось с 4,0 до 1,6 тыс. человек, на 100 000 насе-

¹ Информация о финансировании расходов на здравоохранение в 2017 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://minzdrav.gov.by/upload/dad/vfiles/информация%20о%20финансовых%20расходах%20по%20здр.за%202017%20год.pdf>. (дата обращения: 19.10.2020).